

Det ekonomisk-politiska spelet. Konkurrens om idéproduktion i ett svenskt landskap av ekonomiska experter och politiska beslutsfattare 1962–1990

Avhandling av Elisabeth Lindberg, utredare vid KATALYS. Avhandlingen presenterades i januari 2025 från institutionen för Ekonomisk historia vid Uppsala Universitet

Presentation av ny avhandling:

En ny avhandling i ekonomisk historia Det ekonomisk-politiska spelet. Konkurrens om idéproduktion i ett svenskt landskap av ekonomiska experter och politiska beslutsfattare 1962–1990 av Elisabeth Lindberg presenterades i januari 2025 från institutionen för Ekonomisk historia vid Uppsala Universitet (1). Författaren arbetar som utredare vid KATALYS, en ideell och fackföreningsägd tankesmedja. En kort översiktlig presentation av avhandlingen finns som nyhetsbrev från Uppsala universitet, varifrån mycket av denna text hämtats (2). Men, framför allt presenteras avhandlingen i ett spännande

samtal med Sverker Sörlin i Stora idéer, Arena ides podd om politisk teori (3).

Experter hade stor makt att utforma den ekonomiska politiken i 70-talets Sverige. Och det gick faktiskt inte så dåligt för Sverige som man kan tro, trots att det rådde oljekris, visar Elisabeth Lindbergs avhandling i ekonomisk historia.

Den dåvarande finansministern Gunnar Sträng pryder omslaget till Elisabeth Lindbergs avhandling. Sträng hade stort inflytande på den ekonomiska politiken, men han var långt ifrån ensam. Elisabeth Lindbergs avhandling visar att den ekonomiska politiken under 70-talet påverkades av en rad experter från olika intresseorganisationer, som alla hade sin idé om hur man bäst skulle hanterade en tid i kris. Det händer så mycket under 1970 talet, inte minst just i ekonomin. Bland annat två oljekriser som ställde allting på ända. Helt plötsligt måste man ransonera med energi, alla varor blev väldigt dyra och det ledde till folkligt missnöje. För att fånga upp hur den ekonomiska politiken formades studerades finansdepartementet, LO-ekonomerna, Industriens utredningsinstitut (IUI), Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) samt Institutet för

internationell ekonomi (IIES). Experterna som presenteras i avhandlingen är kopplade till en eller flera av dessa organisationer.

Arbetslöshet vs. inflation

En central fråga under den studerade tiden var hur man skulle få bukt med ekonomin. Skulle man fokusera på arbetslöshet, eller på att bekämpa inflationen? Elisabeth Lindbergs avhandling visar att ekonomiska experter från både LO och näringslivet under den här tiden var ganska överens om att arbetslösheten var viktigast att hantera. Finansdepartementet och Gunnar Sträng var mer inriktade på att bekämpa inflationen. En finansminister är generellt inte förtjust i idén att medvetet låta statens budget gå med underskott. Det krävdes en hel del övertygelse från experterna för att få Gunnar Sträng att inse att när oljekrisen slog till 1973, var det kanske ändå nödvändigt att låta staten gå med förlust. Regeringen säkerställde därefter att företagen fick ekonomiskt stöd i utbyte mot att de inte började säga upp sina anställda. Skatter sänktes och de sociala skyddsnäten förstärktes.

Politiken var inte lika dålig som sitt rykte

Arbetslösheten hölls på en låg nivå i Sverige, men det ledde till ett större budgetunderskott. Inflationen blev dock inte så hög som befarat. Trots oljekriser och stigande inflation så hade Sverige låg arbetslöshet och relativt låg inflation jämfört många andra länder i början av 70-talet. Politiken på 70-talet var inte riktigt lika dålig som sitt rykte. Det var först i slutet av perioden, efter den andra oljekrisen 1979 som det börjar se lite sämre ut.

En tid som påminner om idag

Avhandlingen studerar skeenden som ligger över 50 år tillbaka i tiden, men det finns mycket som påminner om läget idag, menar Elisabeth Lindberg. Vi har t. ex. också haft en energikris, och dessutom en period med stigande priser på väldigt många varor och tjänster samtidigt. Det finns också en liknande instabilitet i världen.

En likhet som Elisabeth Lindberg ser med dåtidens läge är att fack och näringsliv återigen går hand i hand i vissa frågor. LO och Sveriges näringsliv tycker inte så olika just nu när det gäller vad man ska göra med ekonomin, till exempel att de båda vill att investeringarna i infrastruktur ska öka. Så där finns det ju helt uppenbart en historisk parallell till hur det såg ut på 70-talet.

Abstract

Lindberg, E. 2024.

Det ekonomisk-politiska spelet. Konkurrens om idéproduktion i ett svenskt landskap av ekonomiska experter och politiska beslutsfattare 1962–1990. (The Game of Economic Policy. Competitive production of ideas in a Swedish landscape of economic experts and policymakers 1962–1990). Uppsala Studies in Economic History 127. 261 pp.

Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. ISBN 978-91-513-2297-1.

This dissertation deals with Swedish economic policy in the historical context of late 20th century economic turmoil. At its heart there is a landscape of economic experts and policymakers, which embodies the competitive nature of economic policy. Such competition in production of economic and political ideas is what constitutes this “landscape of expertise”, within which power struggles, negotiations and compromises take place. By combining previous research on economic ideas and political processes of change a new perspective on the Swedish model and its transformation during the period 1962–1990 is presented. The dissertation’s contribution to the fields of policy change and history of economic ideas is to explore the landscape of expertise and its heterogeneity of ideas. This contribution shows that economic policy is a complex area where different historical paths are intertwined. The combination of complexity and longevity makes it a particularly suitable subject for scholars of economic history.

Keywords: Economic History, History of Economic Thought, Economic Policy, Economics, Experts

Avhandlingen bygger på följande artiklar, vilka refereras till med romersk numrering. I. II. III. IV.

I. Lindberg, E. (2024). Unnecessary Radicalism: The Limits of Economic Ideas in Political Thinking. The Swedish debate on balance of payments 1967–1976 and the question of fiscal austerity. *Scandinavian Economic History Review*, Vol. 72, Nr. 1:25–48. Först publicerad online: 12 september 2022.

II. Lindberg, E. (2024). Efterfrågepolitikens försvarare. Organisatorisk idéproduktion under upptakten till den svenska modellens ideologiska kris 1971–1979. Manuskript.

III. Lindberg, E. (2024). Politiska ekonomer och opolitiska experter. Institutionell position, professionell auktoritet och ett expertlandskap i förändring under 1970-talet. Manuskript.

IV. Lindberg, E. (2024). Planeringspolitik och partsmodell. Finansdepartementets byte av kunskapsregim 1962–1990. Manuskript.

Återpublicering av artikel I har gjorts med tillstånd från Taylor & Francis Group enligt följande villkor: “This is an Accepted Manuscript version of the following article, accepted for publication in *Scandinavian Economic History Review*. DOI: 10.1080/03585522.2022.2113126 . It is deposited under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.”

Bo J A Haglund
Chefredaktör och professor

Referenser

1. Avhandling Uppsala Universitet 2024, *Elisabeth Lindberg, Department of Economic History, Box 513, Uppsala University, SE-75120 Uppsala, Sweden*. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1912042/FULLTEXT01.pdf>
2. Sandra Gunnarsson. Ekonomiska experter på frammarsch i oljekrisens Sverige. <https://www.uu.se/nyheter/2025/2025-01-28-ekonomiska-expertes-pa-frammarsch-i-oljekrisens-sverige>
3. Hur politisk är en ekonomin? Ett samtal mellan Sverker Sörlin och Elisabeth Lindberg om Lindbergss avhandling på podden Stora Idéer med Sverker Sörlin. <https://arenaide.se/storaideer/>